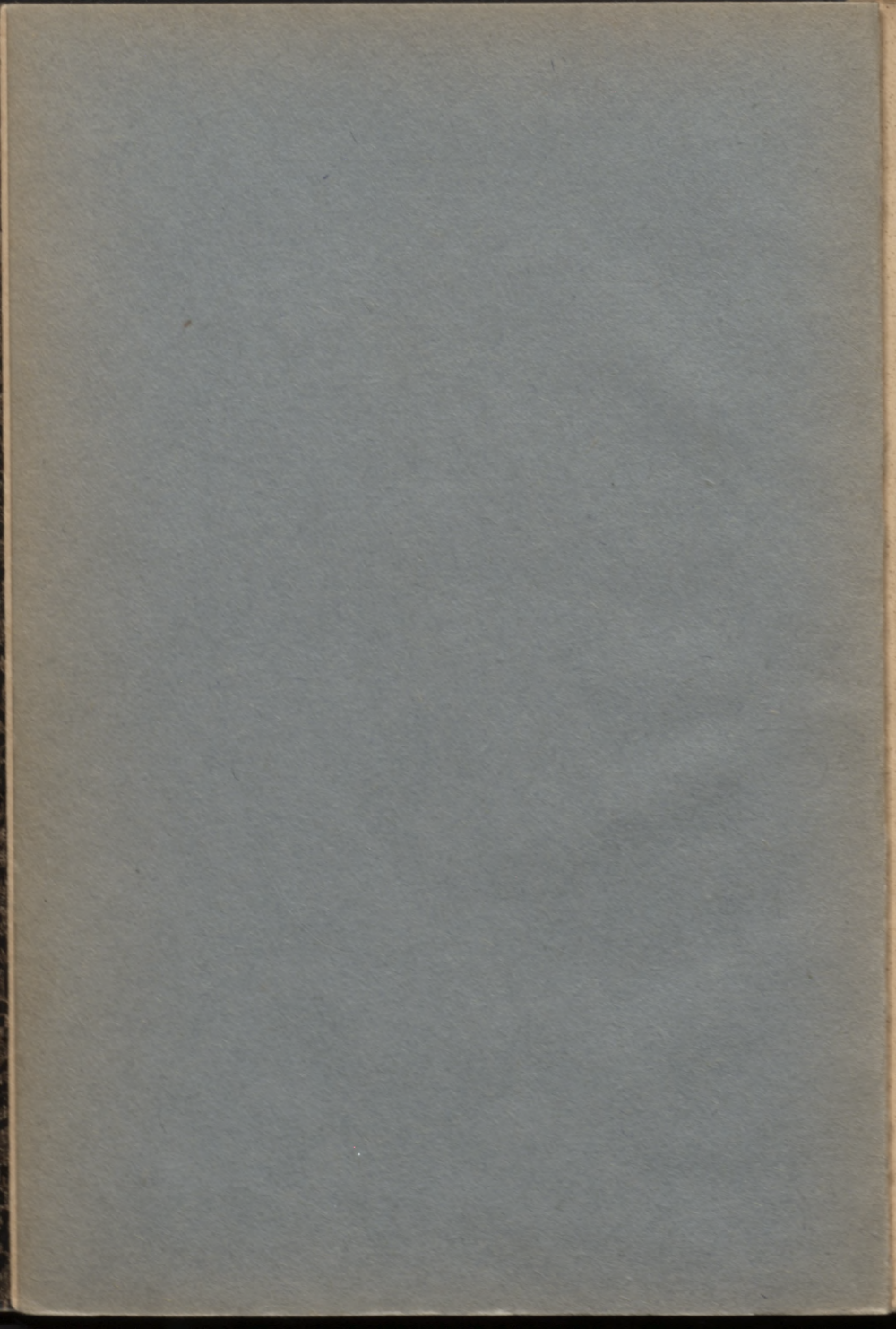

150
ZVĒRINĀTA ADVOKĀTA PALĪGA
VELTAS BRIEDIS
REFERĀTS

Latv. Not.

Mantojuma pieņemšana un atraidīšana

R Ī G Ā • 1 9 3 9

VII c L $\frac{64-3}{287}$

m/f

Latv. Nos 34

Zvērināta advokata palīga
VELTAS BRIEDIS
referāts

**Mantojuma pieņemšana un
atraidīšana**

Rīgā, 1939.

L. V. B.
№ ~~356291~~

030502551

Grāmatpiestuve Akc. Sab. „ROTA”
Rīgā, Blaumaņa ielā 38/40. 16108

Mantojuma pieņemšana un atraidīšana

Lai mantinieks varētu iegūt mantojumu, jāatklājas vispirms mantojumam t. i. jāiestājas mantojuma atstājēja nāvei, un jānotiek aicinājumam mantot (Civillikuma 687. p.). Bet ar abiem šiem momentiem rodas tikai iespēja kļūt par mantinieku (Civillikuma 688. p.). Mantojuma iegūšanai mantot aicinātam vēl jāizsaka griba pieņemt mantojumu. Mantot aicinātais kļūst par mantinieku tikai izsakot savu gribu pieņemt mantojumu. Mūsu Civillikums turas pie romiešu tiesību sistēmas, saskaņā ar kuru mantojumu iegūst ar mantojuma pieņemšanu (Bukovska komentārā pie V. C. L. III. d. 2622. p.).

Ja salīdzinām mūsu Civillikuma noteikumus ar BGB noteikumiem, tad redzam lielu starpību, jo BGB pieturas pie ģermaņu tiesību principa. BGB princips ir šāds: Anfall ist der durch die Ausschlagung vernichtbare Übergang der Erbschaft auf den zum Erben berufenen.» Mantot aicinātais tā tad kļūst jau par mantinieku ar pašu mantojuma atklāšanos uz likuma pamata. Ja viņš atsakas no mantojuma, uz ko viņam ir tiesības, jo nevienu nevar piespiest pieņemt mantojumu pret paša gribu, tad

uzskata, ka mantojums viņam nekad nav piekritis. Pozitīvam gribas izteikumam - pieņemšanai — ir tā tad tikai tā nozīme, ka atteikšanās tiesība zūd jau pirms termiņa notecēšanas, kas paredzēts likumā mantojuma atraidīšanai. Mantot aicinātais kļūst par mantinieku pēc termiņa notecēšanas, kas nolikts mantojuma atraidīšanai, arī tad, ja viņš nemaz nav izteicis savu gribu.

Arī ZGB (560. p.) pieturas pie tā paša principa, kas ir BGB.

• Anglijas tiesības neprasa ne mantojuma pieņemšanu, ne atraidīšanu, jo pēc angļu tiesībām mantinieks neiestājas mirušā mantisko attiecību kopībā, bet gan mantiniekam ir tikai tiesība prasīt aktīvo pārpalikumu, kas atliekas pēc mantojuma pārvaldīšanas.

Salīdzinot mūsu Civillikuma noteikumus, kas šīnī jautājumā pieturas pie romiešu tiesību principa, ar BGB un ZGB noteikumiem, jāsaka, ka mūsu likums ir labāks, jo dod lielāku drošību un noteiktību. Ja mantot aicinātais kļūst par mantinieku tikai ar mantojuma pieņemšanu, tad viņš līdz ar to arī ir neatsaucami saistīts, jo, kas reiz pieņēmis mantojumu, tas no viņa vairs nevar atteikties (Civillikuma 781. p.). Pēc BGB un ZGB turpretim, kad mantot aicinātais kļūst jau par mantinieku ar pašu mantojuma atklāšanos, bet vēlāk noliktā termiņā vēl var atteikties no mantojuma, var izcelties dažādi sarežģījumi. Ja starplaikā starp mantojuma atklāšanos un atteikšanos mantinieks jau rīkojies ar mantojumā

ietilpstošām vērtībām, tad galīgam mantiniekam ar to var celties zaudējumi, jo mantojuma sastāvs vairs neatbilst tam sastāvam, kāds bijis mantojumam atklājoties. Tā kā gadas arī, ka mantojums satur vairāk pasīva nekā aktīva, tad loģiskāki arī liekas, ka mantot aicinātais iegūst mantojumu to pieņemot un ne vienkārši ar tā atklāšanos, jo nav domājams, ka kādam var likt uzņemties pienākumus neprasot viņa piekrišanu.

Mantojuma pieņemšana ir tiesiski saistoša mantot aicinātā gribas izteiksme iestāties mirušā mantisko attiecību kopībā.

Mantojuma atraidīšana ir tiesiski saistoša mantot aicinātā gribas izteiksme neiestāties mirušā mantisko attiecību kopībā.

Mantot aicinātais nav spiests pieņemt mantojumu, no viņa brīvas gribas atkarājas mantojumu pieņemt vai to atraidīt. (C. L. 689. p.). Šis noteikums pilnīgi saprotams, jo dažreiz mantojums ir apgrūtināts ar parādiem. Noteikumu, ka mantinieks nav spiests pieņemt mantojumu, pazīst visu valstu likumdošanas.

Bet no šī principa ir arī daži izņēmumi. Civillikuma 689. p. otrā daļa tādu paredz — līgumiskais mantinieks nevar atraidīt mantojumu, ja viņš sev tādas tiesības nav sevišķi pielīdzis. Civillikums novērsis šinī jautājumā lielo pretrunu, kas agrāk pastāvēja starp V. C. L. III. daļas 2496., 2776. un 2623. p. p. Pirmie divi panti noteica, ka līgumiskam

mantniekam nav pienākums pieņemt viņam piekritušo mantojumu un ka viņš no tā var atteikties, bet 2623. p. noteica, ka mantojuma atraidīšanas tiesības nav vienīgi līgumiskam mantniekam, ja viņš tādas tiesības nav sev sevišķi pielīdzis. Viens pants deva tā tad līgumiskam mantniekam tiesību vienmēr atteikties no viņam piekritušā mantojuma, bet otrs tikai tad, ja viņš sev tādas tiesības bija pielīdzis. V. C. L. III. daļas 2496. p. beigu daļa ir strīpota, un 2776. p. beigas atvietotas ar atsauci uz C. L. 689. p. 2496. p. vietā C. L. 651. p. nosaka, ka līgumiskais mantnieks mantojumu atraidīt drīkst tikai tad, ja viņam tāda tiesība līgumā ir paredzēta. Tā novērsta pretrunas šo trīs pantu starpā, jo starp C. L. 651. p. un C. L. 689. pantu tādu vairs nav.

Pēc BGB (§ 1942.) fisks ir spiests pieņemt mantojumu kā pēdējais mantnieks, jo mantojums nevar palikt bez mantnieka.

Code civil pazīst «recel» institutu (792. art.). Ja mantnieks noslēpj kādu mantojumā ietilpstošu priekšmetu ar nolūku to piesavināties un nepieļaut ņemt vērā priekšmetu pie mantojuma dalīšanas, tad viņš ir spiests pieņemt mantojumu, bez tam viņš zaudē savu mantojuma daļu no apslēptās mantas. Varētu teikt, ka mantnieks te spiests pieņemt mantojumu it kā par sodu.

✓ Lai mantojumu varētu pieņemt vai atraidīt, mantot aicinātam jābūt rīcības spējīgam, jo, iestājoties mirušā mantisko attiecību kopībā, mantnieks ne tikai uzņemas tiesības, bet arī saistības. Rīcības spē-

jīgas personas mantojumu var pieņemt un atraidīt kā personīgi, tā ar vietnieku.

[Personu vietā, kurām trūkst rīcības spējas, mantojumu pieņem un ataida viņu pārstāvji.] Nepilngadīgā vietā mantojumu pieņem aizbildnis, garā vājā vietā aizgādnis (C. L. 690. p.), promesošas un nozudušas personas vietā — aizgādnis, juridiskas personas vietā — viņas likumīgais pārstāvis.

Aizbildnis savukārt nedrīkst bez Bāriņtiesas piekrišanas ne pieņemt, ne atraidīt mantojumu, kas piekrit nepilngadīgam (C. L. 295. p.). Ja viņš mantojumu pieņem, tad viņš drīkst to darīt tikai ar inventara tiesībām. Aizgādnis par promesošu un nozudušu personu mantu pieņem mantojumu tāpat kā aizbildnis (C. L. 374. p.). Noteikumos par aizgādniecību pilngadīgiem nekas nav teikts par Bāriņtiesas piekrišanas vajadzību, bet jārikojas pēc C. L. 356. p., kas nosaka, ka aizgādniecība pār pilngadīgiem pakļauta attiecīgiem noteikumiem par aizbildniecību pār nepilngadīgiem, ja nav pretēju noteikumu. Tāpēc arī šiem aizgādņiem mantojuma pieņemšanai jābūt Bāriņtiesas piekrišanai.

Attiecībā uz izšķērdētājiem C. L. 690. p, nosaka, ka mantojumu tie pieņem paši, bet tikai ar aizgādņa piekrišanu. Tas izskaidrojams ar to, ka likums pilnīgi neierobežo izšķērdētāja un izlaidīga saimnieka rīcības tiesības ar savu mantu.

Pēc BGB (§ 1822.) aizbildnim jābūt Bāriņtiesas piekrišanai, kā mantojuma pieņemšanai, tā atraidīšanai. Tāpat tas ir ZGB.

Pēc Code civilsievai jābūt vīra piekrišanai pie mantojuma pieņemšanas. Mūsu Civillikums tādu noteikumu neparedz, jo C. L. 91. p. 4. pkts taisni uzskaita mantojumu, ko sieva pieņēmusi bez vīra piekrišanas.

Interesants vēl ir jautājums par maksātnespējīgo parādnieku. Maksātnespējīgā parādnieka manta, ar tā izsludināšanu par maksātnespējīgu, pieder kreditoriem un viņš pats ar to nevar rīkoties. Vai maksātnespējīgam parādniekam ir tiesība, nepiegiežot vērību savu kreditoru interesēm, pieņemt vai atraidīt viņam piekritušu mantojumu? Mantošanas tiesībām piemīt personisks raksturs, un tās piekrīt tikai tam, kas aicināts mantot, tā tad parādniekam un ne viņa kreditoram. Tāpēc liekas, ka maksātnespējīgā parādnieka kreditori nevar pieņemt vai atraidīt parādniekam piekritušu mantojumu.

Romiešu tiesības atļāva maksātnespējīgam parādniekam pieņemt mantojumu vai to atraidīt.

Pēc Vācijas K. O. § 9. pats parādnieks pieņem vai atraida viņam piekritušu mantojumu, pie kam kreditori nevar pat apstrīdēt šādu maksātnespējīgā parādnieka rīcību, jo likums to neuzskata par rīcību ar savu mantu, bet gan tikai iespējas neizmantošanu iegūt tiesiski nodrošinātu īpašumu.

Pēc Austrijas konkursa noteikumiem, parādnieks var pieņemt tikai tādu mantojumu, ko nav pieņēmusi konkursa valde, un ja viņš tādu mantojumu pieņem, tad tas neieiet konkursa masā. Turpretim

mantojums, ko pieņem konkursa valde, ietiet konkursa masā.

Pēc ZGB § 578. maksātnespējīgais mantinieks pats pieņem vai atraida mantojumu, bet konkursa valde vai kreditori var 6 mēnešu laikā to apstrīdēt.

Mūsu Civillikums nedod uz šo jautājumu atbildi. C. L. 690. p., kas uzskaita visas personas, kuru mantojuma pieņemšanas, resp. atraidīšanas tiesības ir ierobežotas, nemin maksātnespējīgo parādnieku un arī konkursa likumos nav nekādu noteikumu.

Arī zinātnieku starpā nav vienprātības šinī jautājumā. I. Rubins pie X. sēj. I. daļas 1257. p. izteicas, ka tirdzn. proc. nolik. 478. p. un X. sēj. I. d. 1155. p. norādot, ka, ja mantinieku atzīst par maksātnespējīgu, tad tiesība pieņemt vai atraidīt viņam piekrītošu mantojumu pāriet uz konkursu. Tirdzn. proc. nolik. 478. p. atvītiots tagad ar Civilproc. lik. V. pielik. III. nodaļas attiecīgiem noteikumiem (Civilproc. lik. V. pielik. 110. p.) un X. sēj. nav vairs spēkā. Tirdzn. proc. lik. 478. p. noteica, ka viss, kas mantiniekam piekrīt uz mantošanas tiesību pamata, pieskaitams viņa īpašumam un padots konkursa valdes rīcībai. Civilproc. lik. V. pielik. 71. p., kas atbilst tirdzn. proc. nolik. 478. p., nosaka, ka ar izsludināšanu par maksātnespējīgu, parādnieka tiesība pārvaldīt savu konkursa masā ietilpstošo mantu un rīkoties ar to, pāriet uz viņa kreditoriem. 79. p. 3. pkts nosaka, ka konkursa masā ietilpst arī manta, kas konkursa laikā pienāk parādniekam bez atlīdzības. Zem šī pēdējā noteikuma tad nu varētu pa-

klaut arī uz mantošanas tiesību pamata piekritušu mantu. X. sēj. I. d. 1155. pantam atbilstošs noteikums vairs mūsu likumos nav atrodams. Šis pants noteica, ka tiesība prasīt piekritušās mantojuma daļas izdalīšanu, kas palikusi pēc laulātā, ja dzīvais laulātais izsludināts par maksātnespējīgu, pāriet uz konkursa valdi vai kreditoriem. No pievestiem pantiem, uz kuriem atsaucas Rubins, redzam, ka tiešu noteikumu, kas var pieņemt mantojumu vai to atraidīt, maksātnespējīgais mantinieks vai konkursa valde, šie panti nesatur. Sprotams, ka mantojums, ko pieņem maksātnespējīgais mantinieks, ar pieņemšanu ieplūst konkursa masā un parādnieks tad ar to nevar rīkoties, bet cits jautājums, kas šo mantojumu var pieņemt.

V. Nikolskis turpretim saka, ka maksātnespējīgā parādnieka tiesība pieņemt vai atraidīt viņam piekritušu mantojumu nemaz nestāvot pretrunā ar noteikumu, ka maksātnespējīgais parādnieks nedrīkst rīkoties ar savu mantu. Maksātnespējīgais parādnieks nedrīkst neko atsavināt no savas mantas, tā tad no tā, kas jau ir viņa īpašums. Nepieņemot mantojumu, viņš neatsavina vai nesamazina savu iegūto mantu, bet gan neizmanto tikai gadījumu iegūt jaunu mantu. Maksātnespējīgais parādnieks ar tādu savu rīcību nesamazina savu mantu, bet gan tikai to arī nepalielina. Citādi gan, ja mantot aicinātais maksātnespējīgais parādnieks pieņem viņam piekritušu mantojumu, kurā pasivs pārsniedz aktīvu, jo tādā gadījumā maksātnespējīgā mantinieka

kreditoru tiesības konkurē ar mantojuma atstājēja kreditoru tiesībām, ar ko arī samazina aktīvs, kas bija maksātnespējīgā mantnieka kreditoru prasību apmierināšanai. Tādā gadījumā maksātnespējīgais mantnieks gan samazina savu mantu. Romiešu tiesības šinī gadījumā deva kreditoriem tiesības apstrīdēt šādu mantojuma pieņemšanu.

Attiecībā uz to, ka mantnieks atsakoties no mantojuma, nesamazina savu mantu, gan jāsaka, ka mantojums nav vēl mantot aicinātā īpašums, bet sastāda jau viņa mantošanas tiesību priekšmetu, no kurām viņš līdz ar mantojuma atraidīšanu tad arī atsakas.

Mēs redzam, ka viens nāk pie slēdziena, ka mantojumu var pieņemt vai atraidīt konkursa valde, un otrs, ka mantojumu var pieņemt vai atraidīt pats parādnieks, bet ka kreditoriem ir tiesības pieņemt vai atraidīšanu apstrīdēt.

V. Bukovskis savos komentāros pie V. C. L. III. daļas 2624. p. atrod, ka no tā, ka maksātnespējīgais parādnieks pa konkursa laiku nevar rīkoties ar savu mantu, vēl nevar secināt, ka viņa vietā mantojumu var pieņemt vai atraidīt kurators vai konkursa valde. Tā kā maksātnespējīgais parādnieks aprobežots savā rīcībā tikai attiecībā uz to mantu, kas ieiet konkursa masā, tad acīm redzot, viņš pats var pieņemt mantojumu, bet gan neatstājot ar to iespaidu uz konkursa masu. Tāpēc jautājums — vai konkursa valdei ir tiesība pieņemt vai atraidīt mantojumu, kas piekrīt maksātnespējīgam parādniekam — jāizšķir

negativi. Savos komentāros pie V. C. L. III. daļas 2776. p., Bukovskis pieved arī Kr. Sen. spried. Nr. 50.) 84. g., kurā arī Senats paskaidrojis, ka parādnieks pats var mantojumu pieņemt vai atraidīt, bet ja tas noticis kreditoriem par ļaunu, tad kreditori var vērst prasījumus pret mantojumu savu pretenziju apmērā. Bukovskis atrod, ka, lai gan šis spriedums dots pie X. sēj. I. d. un ne X. sēj., ne V. C. L. III. d. nav tiešu pantu, kas nosaka maksātnespējīgā parādnieka tiesību pieņemt, resp. atraidīt mantojumu, tad tomēr šis noteikums pilnīgi atbilst romiešu actio Pauliana, kas, kaut arī ne pilnīgi, pārņemta pie mums un tādēļ viņš atrod, ka šim Senata spriedumam ir nozīme ne tikai Krievijā, bet arī pie mums, t. i. V. C. L. III. d.

Varu tikai pievienoties Bukovska uzskatam. Mantošanas tiesības ir personiskas tiesības, kas pieder tikai pašam mantiniekam - parādniekam un kas nekādā gadījumā nevar pāriet uz viņa kreditoriem. Maksātnespējīgais parādnieks pa maksātnespējas laiku nav pilnīgi ierobežots un sevišķi tas sakams par viņa personiskām tiesībām. Tā attiecībā uz autora tiesībām Kr. Sen. 26. II. 1913. g. spriedumā saka, ka maksātnespējīgais parādnieks var pārdot savas autora tiesības citam, ar tiesību pēdējām saņemt arī honorāru. Arī mantošanas tiesībām ir personisks raksturs. Tāpēc mantojumu var pieņemt vai atraidīt pats maksātnespējīgais mantinieks, bet kreditoru intereses aizsargātas ar viņu tiesību apstrīdēt notikušo mantojuma pieņemšanu vai atraidīšanu.

Lai tiesisks darijums būtu spēkā darijuma daļībniekiem jāizteic sava griba un šai gribai jābūt brīvai. Tāpēc arī mantot aicinātā gribai jābūt brīvai, jo tikai tāda griba piedod mantojuma pieņemšanai vai atraidīšanai vajadzīgo spēku un tiesiskās sekas.

Jāizšķir darijumi, kurus rīcības spējīgas personas taisījušas nesamaņas vai gara darbības traucējuma stāvoklī (C. L. 1409. p.) un darijumi, kurus taisījušas rīcības spējīgas personas, kuru griba nav bijusi brīva — maldības, viltus vai spaidu dēļ (C. L. 1440. p.). C. L. 1409. p. ir vispārējs pants, attiecas uz gribas izteikumu vispār, kā tāds viņš attiecas arī uz mantojuma pieņemšanu un atraidīšanu. Tādi darijumi, kas noslēgti gara darbības traucējuma vai nesamaņas stāvoklī, ir spēkā neesoši.

Civillikuma 700. p. runā par maldību pie mantojuma pieņemšanas, bet par spaidu un viltus iespaidu nav vairs nekādu noteikumu. Civillikumā nav vairs atrodami noteikumi, kādi gan bija paredzēti V. C. L. III. d. 2638. pantā, jo šis pants nav pārņemts. Civillikuma 700. p. nosaka, ka mantojuma pieņemšana ir spēkā tikai tad, ja tās pieņēmējam bijis zināms, ka viņš aicināts mantot un uz kāda pamata un vai viņš iecelts par mantinieku ar zināmu nosacījumu vai bez tā. Civillikums paredz tā tad maldību, kas attiecas uz mantot aicinātā aicinājuma esamību, aicinājuma pamatu un nosacījuma esamību. Citu maldību mūsu C. L. neparedz. V. C. L. III. d. 2637. p. vēl sevišķi pieminēja, ka citāda veida maldība nav ņemama vērā un kā piemēru pieveda mal-

dību attiecībā uz mantojuma daļas lielumu. Šāds uzskaitījums Civillikumā kā nevajadzīgs atmests. Tālāk šis pants noteica, ka mantojuma daļas pieņemšana maldības dēļ nepareizā apmērā uzskatama par spēkā neesošu. Arī šis noteikums nav pārgājis Civillikumā. Civillikuma 699. p. saka, ka mantojums jāpieņem viss, bet ne tikai kāda daļa. Tādēļ, ja notikusi maldība attiecībā uz mantojuma daļas apmēru, tad arī nevar būt runa par visa mantojuma pieņemšanu. Ja nav pieņemts viss mantojums, tad jau uz 699. p. pamata šāda mantojuma pieņemšana uzskatama par nenotikušu. Mantot aicinātais var maldīties domādams, ka viņš aicināts mantot un sakarā ar šo maldīgo pieņēmumu, izteikt savu gribu pieņemt vai atraidīt mantojumu, bet vēlāk izrādas, ka viņš tanī laikā nemaz nav bijis aicināts un ka mantojums nemaz nav vēl atklājies. Ja pēc tam mantojums atklājas, un viņš tiek aicināts, mantot aicinātais nav saistīts ar savu agrāk izteikto gribu. Nav arī mantiniekam vienaldzīgi, vai viņš ir mantinieks pēc testamenta, vai pēc likuma, kā arī vai viņš ir iecelts bez nosacījuma, vai ar nosacījumu. Vienā gadījumā viņš varbūt mantojumu gribētu pieņemt, bet otrā gadījumā to atraidīt. Maldības ievērošana attiecībā uz nosacījuma esamību nav sastopama visās likumdošanās, bet gan tikai pie mums. Bieži nosacījums savienots ar saistību un tādēļ mantot aicinātam, kas pieņēmis mantojumu domādams, ka viņš aicināts mantot bez nosacījuma, nevar būt nesvarīga nosacījuma esamība. Varbūt viņš, zinādams nosaci-

jumu, nemaz nebūtu pieņēmis mantojumu. Mantojuma pieņemšana, kas notikusi maldības dēļ, nav spēkā, tāpat kā tas ir ar mantojuma pieņemšanu nesamaņas vai gara darbības traucējuma stāvoklī.

C. L. 776. p. nosaka, ka C. L. 690., 699. un 700. p. p. par mantojuma pieņemšanu attiecas arī uz tā atraidīšanu. 700. p., kā jau redzējām, nosaka, ka pie mantojuma pieņemšanas mantot aicinātam jāzina, ka viņš aicināts mantot un uz kāda pamata. Sakarā ar 776. p. atsauci uz 700. pantu, kļūst lieks 777. p., jo tas nosaka to pašu, ko 700. p. Tāpēc C. L. 777. p. kā lieks, būtu strīpojams.

Kā jau agrāk aizrādīju, mūsu Civillikums nesatur vairs nekādus specialus noteikumus par mantojuma pieņemšanu, kas notikusi zem spaidu un viltus iespaيدا. V. C. L. III. daļas 2638. p. strīpots. Šis pants noteica, ka spaidu gadījumā mantiniekam tiesība prasīt agrākā stāvokļa atjaunošanu, viltus gadījumā mantojuma pieņemšana ir spēkā, bet pieviltais var saukt pievilēju pie likumīgas atbildības. Abos gadījumos — kā viltus, tā spaida, — mantojuma pieņemšana un atraidīšana paliek spēkā, bet ieinteresētā persona — piespiestais vai pieviltais — var to apstrīdēt. Likumdevēji acīm redzot atmetuši šo pantu tādēļ, ka tas atdarina vispārējo principu, kas izteikts C. L. 1461. p. un 1467. p. 1461. p. runā par viltu un 1467. p. par spaidiem.

Code civil nosaka, ka mantojuma atraidīšana un pieņemšana, kas notikusi zem viltus iespaيدا, nav spēkā.

Mantojumu nevar pieņemt ne atraidīt, iekams viņš nav atklājies (Bukovska komentari pie V. C. L. III. d. 2776. p.) un iekams mantinieks nav aicināts mantot. C. L. 700. p. paredz, ka mantojuma pieņemšana spēkā, ja pieņēmējam bijis zinams, ka viņš ticis aicināts. Ja mantot aicinātais, maldināts par mantojuma atstājēja nāvi, domādams, ka viņš aicināts mantot, atraida vai pieņem mantojumu, bet vēlāk izrādas, ka mantojuma atstājējs nemaz nav miris, tad viņš nav saistīts ar agrāk izteikto gribu. Ja arī mantojums pēc tam atklājas, mantot aicinātais, kas agrāk atteicies no mantojuma, var to pieņemt un otrādi, ja viņš agrāk atteicies, viņš tagad mantojumu var pieņemt. Ja mantot aicinātais domā, ka viņš aicināts mantot, bet vēlāk izrādas, ka viņš nemaz nav vēl bijis aicināts, bet jau izteicis savu gribu, tad viņš ar to nav saistīts. Tāds gadījums var būt, piem. ja substituts domā, ka mantinieks atteicies no mantojuma un sakarā ar to izteic savu gribu pieņemt vai atraidīt mantojumu. Ja nu vēlāk mantinieks tiešām atkrīt, substituts nav saistīts ar agrāk izteikto gribu un to var izteikt no jauna. Tāpat tas ir arī gadījumā, ja likumiskais mantinieks maldas un domā, ka testamentarais mantinieks atkritis, bet tas vēl nav noticis.

Mantojumu nevar pieņemt tāpat pēc tam, kad no tā jau reiz atteicies un nevar atraidīt mantojumu, ja to reiz jau pieņēmis (C. L. 781. p.). V. C. L. III. daļas 2784. p. gan runāja tikai par to, ka mantot aicinātais, kas atteicas no mantojuma, nevar to vēlāk

pieņemt, ja atteikšanās nav izdarīta nepilngadīga vecuma vai spaidu dēļ, bet neparedzēja, kā to tagad dara C. L. 781. p., ka, ja aicinātais mantojumu pieņēmis, viņš to vairs nevar atraidīt. Atraidīšana tā tad nebija vairs grozama, bet par pieņemšanu trūka noteikumu, tā kā liktos, ka pēc agrākā V. C. L. III d. 2784. p. mantinieks, kas mantojumu bija pieņēmis, no tā vēl varēja atteikties. Attiecībā uz Vidzemi arī taisni bija 2656. p., kas mantiniekam deva sekošu tiesību: ja mantinieks labticīgi pieņēmis mantojumu bez inventara tiesībām, un mantojuma atstājējam mirstot, nav bijis zinams, ka parādi pārsniedz mantojuma vērtību, mantinieks varēja atsvabināties no atbildības par parādiem ar savu paša mantu, izdodot pēc saraksta visu, ko saņēmis. Tā jau bija zināmā mērā atteikšanās tiesība. Galu galā mantinieku tiesība pietiekoši nodrošināta ar iespēju pieņemt mantojumu ar inventara tiesībām. V. C. L. III d. 2784. p. noteikumi, ka atteikšanās atsaucama nepilngadības un spaidu dēļ, arī nav pārņemti Civillikumā. Tā kā C. L. 690. p. paredz, ka nepilngadīgā vietā mantojumu pieņem viņa aizbildnis, tad jau paša nepilngadīgā izteiktai gribai pieņemt mantojumu, pašai par sevi nav nekādas nozīmes un tādēļ arī liekas, strīpots 2784. p. noteikums, ka atteikšanās atsaucama nepilngadības dēļ. 2784. p. beigu noteikums par spaidu iespaidu uz atteikšanos izriet no vispārējā principa un kā tāds tādēļ strīpots.

Code civil šķiro mantojuma pieņemšanu un atraidīšanu. Mantojuma pieņemšana ir neatsaucama.

jo ar mantojuma pieņemšanu abas masas, mantojuma masa un mantinieka mantība, saplūst vienā kopējā masā un ar šo momentu rodas arī trešo personu tiesības pret mantojuma pieņēmēju. Pie atteikšanās no mantojuma šāda abu mantību saplūšana kopējā masā nenotiek. Tāpēc arī Code civil paredz, ka atteikšanos var atsaukt, kamēr mantinieki, kas nāk atteikušā vietā, nav mantojumu pieņēmuši.

Laiku, kurā mantojums jāpieņem vai jāatraida, var noteikt mantojuma atstājējs (C. L. 693. p. I d.). Ja mantojuma atstājējs tādu termiņu nav noteicis un ja mantinieks uzaicināts pieņemt mantojumu, tad tas viņam jādara uzaicinājuma laikā (C. L. 693. p. II d.) kas pēc mūsu tiesu prakses ir 3 mēneši. (Ja arī aicinājuma nav, tad mantojums jāpieņem gada laikā. Ja mantojums atrodas mantot aicinātā faktiskā valdījumā, tad gadu skaita no mantojuma atklāšanās dienas, pretējā gadījumā no ziņu saņemšanas par to, ka mantojums atklājies (C. L. 693. p. III d.).

Mantojuma pieņemšana un atraidīšana atšķiras no citiem juridiskiem aktiem ar to, ka viņus nedrīkst savienot ne ar kādiem nosacījumiem, ne termiņiem (C. L. 699. p.) Bukovska komentari pie V. C. L. III d. 2636. p.). Aicinātam mantojums jāpieņem bez kādiem ierobežojošiem noteikumiem. Nosacījums rada nedrošību un neskaidrību juridiskās attiecībās, kas stipri kaitē sabiedriskai apgrozībai. (Sevišķi tas nav pielaižams mantošanas tiesībās, jo ar mantojumu uz mantinieku pāriet visa mirušā mantisko attiecību kopība, kā tiesības, tā saistības. Pielaišot šeit

nosacījumu, nozīmētu ienest veselā tiesisku attiecību kopībā neskaidrību uz nenoteiktu laiku. Tādēļ arī mantot aicinātais mantojuma pieņemšanu vai atraidīšanu nevar saistīt ne ar kādu termiņu, ne nosacījumu. Mantojumu nevar pieņemt ne arī atraidīt no noteiktas dienas (ex die), ne līdz noteiktai dienai (ad diem). Pirmā gadījumā šāda termiņa pielaišana runātu pretim nepārtrauktības pamatprincipam mantošanas lietās, jo mantojums skaitas par mantinieka īpašumu jau ar mantojuma atstājēja nāvi, ja mantinieks mantojumu pieņem. Mantojuma pieņemšanai ir atpakaļejošs spēks uz mantojuma atklāšanas momentu. Otrā gadījumā termiņa ad diem pielaišana runātu pretim noteikumam, ka nevar atteikties no mantojuma, ja reiz tas jau ir pieņemts un otrādi, ka nevar pieņemt mantojumu, kuru mantinieks reiz jau atraidījis.

Mantojuma pieņemšanai un atraidīšanai jāattiecas uz visu mantojumu, kas atklājies (C. L. 699. p.). Mantot aicinātais var tikai vai nu pieņemt vai atraidīt visu mantojumu, bet nevar viņš daļu no piekritušā mantojuma pieņemt un daļu atraidīt. Ja pieļautu pieņemt tikai daļu no mantojuma, tad līdz ar to mantot aicinātam būtu dota tiesība grozīt likumu vai arī pēdējās gribas rīkojumu. Ja nav ievēroti noteikumi par nosacījumiem un par to, ka pieņemšanai vai atraidīšanai jāattiecas uz visu mantojumu, tad gribas izteikumu uzskata par nenotikušu.

Civillikuma 695. p. nosaka, ka, ja mantot aici-

nātais nomirst pirms viņa gribas izteikšanai noliktā termiņa notecēšanas, neizteicies par mantojuma pieņemšanu vai atraidīšanu, tad viņa mantiniekiem atvēlēti tie paši termiņi kā mantot aicinātam. Ja nu mantot aicinātam ir vairāk mantinieku, vai tādā gadījumā tikai visi mantinieki kopā var mantojumu pieņemt vai atraidīt, vai arī katrs atsevišķi savu daļu? Ja katrs atsevišķi varētu pieņemt vai atraidīt savu daļu, tad līdz ar to būtu pielaista mantojuma daļas pieņemšana vai atraidīšana. Mūsu Civillikums par to neko nesaka. Turoties burtiski pie likuma teksta gan jānāk pie slēdziena, ka visi mantot aicinātā mantinieki tikai kopā var mantojumu vai nu pieņemt vai atraidīt, bet ne katrs atsevišķi. No liederības viedokļa tas gan liekas nepareizi, jo citādi varētu gadīties, ka viena mantinieka neatteikšanās dēļ pārējie būtu spiesti pieņemt mantojumu. Arī mantojuma atstājēja kreditoru intereses necieš, ja mantojumu pieņem ne visi, bet daži mantinieki. Viņu stāvoklis katrā ziņā labāks, nekā gadījumā, ja mantojumu nepieņem neviens mantinieks. Bez tam likums taču nosaka, ka neviens nav spiests pieņemt mantojumu, bet gan no viņa brīvas gribas atkarājas to pieņemt vai atraidīt. Tāpēc mantot aicinātā mantiniekiem, gadījumā, ja mantot aicinātais mirst pirms termiņa notecēšanas, kas viņam dots mantojuma pieņemšanai vai atraidīšanai, ir tiesība katram patstāvīgi izteikt savu gribu pieņemt vai atraidīt viņam pienākošos daļu no mantojuma.)

BGB (§ 1952) un ZGB atļauj katram mantot ai

cinātā mantniekam viņa piekritušo mantojuma daļu pieņemt vai atraidīt patstāvīgi.

Code civil (782. p.) nosaka, ka tikai kopā visi mantot aicinātā mantnieki var mantojumu pieņemt vai atraidīt. Ja viņi nevar vienoties, tad likums nosaka, ka mantojums skaitas pieņemts no visiem mantniekiem ar inventāra tiesībām. Šis noteikums gan pasargā mantniekus no materialiem zaudējumiem, bet rada zināmas neērtības, jo nav arī patīkami būt par mantnieku ar inventāra tiesībām.

(Mantot aicinātam gan ir izvēles tiesības, ja ir vairāki pamati aicinājumam mantot. Ja tuvākais likumiskais mantnieks iecelts par mantnieku testamentā, bet negrib šo iecēlumu izmantot, viņš patur tiesību mantot pēc likuma (C. L. 778. p.). Pēc viena aicinājuma pamata (testamenta) viņš tā tad var atteikties un pēc otra (likuma) to pašu mantojumu var pieņemt. Bet, lai šo tiesību mantnieki neizlietotu patīgā nolūkā, lai izvairītos no viņiem uzliktām saistībām, C. L. 779. p. nosaka tālāk, ka, ja kāds atteicas mantot pēc testamentā kādā patīgā nolūkā, tad viņš, pieņemot mantojumu pēc likuma, neatbrīvojas no testatora noteiktiem aprobežojumiem rīcībā ar mantojumu bez tam viņam jāapmierina legatāri. Civillikums nesatur nekādus noteikumus gadījumam, ja vienam mantniekam piekrit vairākas mantojuma daļas uz dažādiem pamatiem, bet pēc analogijas varētu teikt, ka mantot aicinātais daļas, kas viņam piekritušas uz dažādiem pamatiem, var pieņemt vai atraidīt atsevišķi.)

BGB § 1951 nosaka, ka mantojuma daļas, kas piekritušas uz dažādiem pamatiem (likuma, testa-
menta, liguma), mantot aicinātais var pieņemt atse-
višķi. Bet ja aicinājuma pamati ir vienādi, tad man-
tojumu dalīti nevar pieņemt. Izņēmums no visām
likumdošanām ir Dānijas likumi, kas atļauj manto-
juma daļas pieņemšanu.

Gribu pieņemt mantojumu var izsacīt vai nu
noteikti — mutiski vai rakstiski — vai arī klusējot,
ar tādu darbību, kuru attiecīgos apstākļos var iztul-
kot vienīgi tā, ka zināma persona atzīst sevi par
mantinieku (C. L. 691. p.). Tikai tādu darbību var
uzskatīt par mantojuma pieņemšanu, kas ar loģisku
nepieciešamību ved pie slēdziena, ka konkrētā ga-
dījumā mantot aicinātais to nebūtu izdarījis, ja ne-
būtu gribējis pieņemt mantojumu.

Tāpat atraidīt mantojumu var kā tieši to iztei-
cot, tā arī klusējot (C. L. 776. p.) Latvijas Senāts
savā 1934. g. 17. XII. spriedumā Nr. 993 Prokofjeva
lietā paskaidrojis, ka atteikšanās no mantojuma ir
neatsaucama, bet atteikšanās efekts nav atkarīgs no
tā, vai atteikšanos izsaka pats mantinieks tiesā, jo
atteikties var arī klusu ciešot, ar konkludentu rīcību
ārpus tiesas. Nav nozīmes, kā mantinieka atteikša-
nās raksts nonācis tiesā.

Civillikums atšķiras no citu valstu likumiem, kas
stingri šķiro atteikšanās un mantojuma pieņemšanas
formu. Pēc BGB un ZGB mantojumu pieņemt var
kā tieši, tā arī klusējot, bet mantojuma atraidīšanai
paredzēti stingri noteikumi. BGB § 1945 un ZGB

prasa rakstisku paziņojumu tiesai, kas iztiesā mantojuma lietu, pie kam parakstam uz atteikšanās raksta jābūt apliecinātam no attiecīgās iestādes.

Code civil prasa rakstisku paziņojumu par mantojuma pieņemšanu, jo mutiskai pieņemšanai, cik tā arī būtu svinīga, lai arī tā notiktu liecinieku vai ieinteresēto personu klātbūtnē, nav nekādas nozīmes. Pie mutiskās deklarācijas rodoties grūtības to pierādīt, un neesot arī garantijas par to, ka šāds solis būtu nopietns un pārdomāts. Tikai vienā gadījumā pielaista mantojuma mutiska pieņemšana — ja to izteic tiesas priekšā, jo visu tiesā izteikto ieraksta tiesas sēdes protokolā. Tā kā Code civil no otras puses pazīst arī mantojuma pieņemšanu ar konkludentu rīcību, kas taču ir daudz nenoteiktāka kā mutiska mantojuma pieņemšana, tad liekas gan savādi, ka likums nepielaiž mantojuma mutisku pieņemšanu. Rakstiskam dokumentam par mantojuma pieņemšanu nav jābūt sastādītam taisni šim nolūkam. Mantojuma pieņemšanu var arī izteikt vēstulē. Te gan zinātnieku starpā ir domstarpības, lielākais vairums saka, ka tikai veikalnieciska rakstura vēstules, kurās izteikta mantojuma pieņemšana, var ņemt vērā, bet nekad ne konfidencialas un draudzības vēstules.

Attiecībā uz mantojuma atraidīšanu Code civil paredz tikai vienu iespēju — paziņojumu pie attiecīgās tiesas sekretara; šo paziņojumu ievieš īpašā šim nolūkam vestā sarakstā.

Zināmu neskaidrību un nenoteiktību ienes man-

tojuma pieņemšana ar konkludentu rīcību. Katrai klusējot izdarītai gribas izteiksmei piemīt nedrošība. Tas sevišķi sakams par pro heredes gestio. C. L. 692. p. nosaka, ka testatora pēdējās gribas atzišana vai tādas darbības izdarišana, kas attiecas uz mantojuma uzglabāšanu, uzturēšanu un noskaidrošanu, nav vēl mantojuma pieņemšana. Pēdējo gadījumu pastiprina arī vēl C. L. 696. p., kas nosaka, ka mantot aicinātam ir tiesība, iekams viņš izteic savu gribu par mantojuma pieņemšanu, pārliecināties par tā sastāvu. Tāpat arī C. L. 692. p. II daļa nosaka, ka mantojuma pieņemšanu nevar secināt no fakta, ka mantojums atklāšanās laikā paliek to mantot aicināto personu faktiskā valdījumā, kuras līdz mantojuma atstājēja nāvei dzīvojušas ar pēdējo vienā kopējā saimniecībā. Likums nevar paredzēt visus gadījumus, kas dzīvē var nākt priekšā, un pārāk liela kazuistiska uzskaitīšana novestu tikai pie neskaidrības. Katrā gadījumā var būt īpatni apstākļi, kas to atšķir no cita gadījuma, kādēļ šī jautājuma izšķiršana jāatstāj tiesai, kurai jāizpēta katra gadījuma īpatnie apstākļi. Tā piem. mantojuma atstājēja parādu samaksu vienā gadījumā uzskatīs par mantojuma pieņemšanas pierādījumu, otrā gadījumā, ja parādu būs samaksājis dēls, lai glābtu mirušā tēva godu, šādu darbību nevarēs uzskatīt par noteiktu mantojuma pieņemšanas pierādījumu. Nav tik daudz no svara pats notikušais fakts, izdarītā darbība, kā nodoms, par kuru var spriest tikai tiesa, noskaidrojot katra konkrēta gadījuma apstākļus. (Bu-

III de. 2826. n.

kovska komentari pie 2626. p. V. C. L. III d.). Otra mēraukla, novērtējot mantot aicinātā darbību, vai tā būtu pro heredes gestio vai ne, ir fakts, vai viņš rīkojies savās interesēs. Ja mantot aicinātais liekotis mantojumu vai rīkojies ar to savās interesēs, tad skaidrs, ka viņš mantojumu pieņēmis (Kr. Sen. spried. 71) 88. g., 329) 76. g., 501) 69. g., Bukovska komentari pie V. C. L. III d. 2625. p.).

Bet darbība, ko dažs uzskata par nesaistošu, cits uzskata par saistošu. Ja nu mantot aicinātais, domādams, ka viņš izdara nesaistošu darbību, drošības dēļ vēl deklarē, ka nepieņem mantojumu, tad arī tāda uzmanība viņam nepalīdz. Bukovskis savos komentāros pie V. C. L. III d. 2625. p. saka, ka, ja mantot aicinātā darbība ir tāda, kas nepielaiž citu iztulkojumu, kā tikai to, ka mantot aicinātais pieņem mantojumu, tad pat viņa pretējam protestam nav nekādas nozīmes.

Mūsu Senātam ir dažādi spriedumi attiecībā uz konkludentu rīcību pie mantojuma pieņemšanas. Tā Senāts savā spriedumā no 1925. g. 26. II. Pункas - Pункas lietā paskaidrojis, ka lūguma iesniegšana par apstiprināšanos mantošanās tiesībās ir vēlēšanās mantojumu pieņemt. Ja sarakstā par mantojuma sastāvu un vērtību nav uzrādīts nekustams īpašums, tad tas nenozīmē atteikšanos no tā (L. Sen. spried. 102. 1926. g. 30. Kātiņš, Ulberts - Kātiņš lietā). Tāpat pavēstes saņemšana vien nenozīmē atteikšanos, bez tam jāpanāk noteikts paskaidrojums

mantojuma lietā (L. Sen. spried. 1922. g. 23. II Nr. 37. Alberta mant. masas lietā).

Par šī instituta pielaišanu runā taisnības izjūta, ka nebūtu taisnīgi, ja mantot aicinātais, kas jau rīkojies ar atstāto mantojumu, vēlāk no tā vēl var atteikties. Ja mantot aicinātam, kas rīkojies ar mantojumu, dotu pēc tam vēl iespēju atteikties no mantojuma, tad tas arī nāktu par sliktu mantojuma atstājēja kreditoriem un nākošam mantiniekam.

C. L. 1430. p. nosaka, ka klusēšana nav atzīstama ne par piekrišanu, ne par noliegšanu, izņemot to gadījumu, kad likums tieši prasa pārtraukt klusēšanu, lai to neatzītu par piekrišanu. Tādus izņēmumus paredz C. L. 694., 697 un 698. p.

Ja mantojums atrodas mantot aicinātā valdījumā un viņš līdz termiņa notecējumam nedod par mantojuma pieņemšanu noteiktu atsauksmi, tad atzīstams, ka viņš mantojumu pieņēmis. Ja turpretim aicinātā valdījumā mantojums neatrodas, tad neizsakot savu gribu termiņā, viņš atzīstams kā mantojumu atraidījis. Šeit vārds «noteikti» lietots pretstatā klusēšanai, tāpēc neprasa, lai mantot aicinātais dotu oficiālu atbildi tiesai, jo to var izdarīt arī ar konkludentu rīcību (Bukovska kōmentari pie V. C. L. III d. 2631. p.). Valdījumam vienam pašam tā tad nav nozīmes (C. L. 692. p. II d.), bet gan tam ir nozīme, ja tas ir saistīts ar zināmu laika spriža notecējumu un mantot aicinātā klusēšanu šinī laikā.

Mantojuma pieņemšanai nav nepieciešami vajadzīgs tiesas ceļā izdarīts apstiprinājums, pietiek, ja

mantot aicinātais izteicis savu gribu pieņemt atklājušos mantojumu (L. Sen. spried. 197. 1923. g. 29. IX. Kalniņš - Grūbes lietā un Bukovska komentari pie V. L. C. III d. 2621. p.). Bet mantojuma atstājēja kreditoru un arī legataru interesēs ir dabūt noteiktu atbildi drīzākā laikā, vai mantot aicinātais pieņem vai atraida mantojumu. Tāpēc likums viņiem dod iespēju griezties pie tiesas un lūgt, lai mantot aicinātais izteic savu gribu attiecībā uz mantojumu. Lūgumi, pamudināt mantiniekus izteikties, vai viņi vēlas mantojumu pieņemt vai nē, iesniedzami tai tiesai, kurai piekrīt mantojuma lieta (Civilproc. lik. 1632. p.). Lūgumā jāatzīmē kādas personas aicinātas mantot,, uz kāda pamata un kādu pretenziju uz mantojumu lūdzējs pieteic. (Civilproc. lik. 1633. p.). Tiesa, nepārbaudot lūdzēja pretenzijas pareizību, aicina norādītos mantiniekus un, noklausījusies paskaidrojumus, taša lēmumu, kādā laikā tiem jāpaziņo vai viņi pieņem vai atraida mantojumu (Civilproc. lik. 1634. p.). Ja šo lūgumu izteikuši kreditori vai legatari, tad mantot aicinātā klusēšanas gadījumā uzskata, ka viņš mantojumu pieņēmis, bet ja lūgums nāk no substituta vai pēcmantnieka puses, tad uzskata, ka mantot aicinātais mantojumu atraidījis. Te paceļas jautājums, ko darīt, ja reizē kā kreditori, tā substituats pieprasa, lai mantnieks izsaka savu gribu, vai viņš mantojumu pieņem vai to atraida un ja tādā gadījumā mantot aicinātais klusē. Vienā gadījumā likums klusēšanu uzskata par pieņemšanu, otrā gadījumā par atraidī-

šanu. Domāju, ka priekšroka būtu 698. p., jo viņā ir vairāk mantošanas tiesību elementu, viņš noteic mantojuma pārejas kārtību un neapdraud arī kreditoru intereses, kas savu piedziņu varēs vērst arī uz substituta pieņemto mantojumu.

Mantojuma pieņemšana un atraidīšana (pēc mantojuma atklāšanās) ir vienpusīgi akti. Viņi iegūst spēku, un visas ar to savienotās saistības sākas ar vienkāršu gribas izteikumu. Tāpēc nav vajadzīga citu ieinteresētu personu (līdzmantinieka) līdzdalība, kā arī, ka gribās izteikumu kāds pieņemt. Kā mantojuma pieņemšana tā atraidīšana tādēļ nav atsaucamas (C. L. 781. p.) V. C. L. III d. 2784. p. paredzēja divus gadījumus, kad mantot aicinātais, kas bija atteicies, varēja mantojumu pēc tam pieņemt, bet šie noteikumi, kā lieki (ko apskatīju jau agrāk) tagad atmesti. Par pieņemšanas atsaukšanas neiespēju arī V. C. L. III daļa neko neteica, bet C. L. turpretim stingri nosaka, ka ne mantojuma pieņemšana ne atraidīšana nav vairs atsaucamas.

Mantojuma atraidīšana, ja tā notikusi vispārējos izteicienos, attiecas uz visiem aicinājuma pamatiem, kas bijuši zināmi mantot aicinātam (C. L. 780. p. II d.). Ja likumīgais mantinieks zinājis, ka viņš iecelts arī testamentā, un atteicies, tad viņš nevar mantot arī pēc likuma. Ja turpretim aicinātam likumiskam mantiniekam nav bijis zināms, ka viņš iecelts arī testamentā, tad atteicoties viņš nezaudē tiesību mantot pēc testamenta (C. L. 780. p. I d.).

Mantojuma pieņemšanai un atraidīšanai ir atpakālejošs spēks uz mantojuma atklāšanās momentu. Attiecībā uz mantojuma pieņemšanu L. Sen. 1923. g. 29. IX. Nr. 197. Kalniņš - Grūbes lietā izteicies, ka mantojuma pieņemšanai ir atpakālejošs spēks. Mantojuma jēdziens norāda uz mirušā civilās personības tiešu turpinājumu viņa mantinieka personā un šīs tiesās pārejas jēdziens nepielaiž iespēju, ka būtu kāds starplaika stāvoklis starp mantojuma atklāšanos un viņa pieņemšanu. Tāpēc mantojuma pieņemšanai piedod atpakālejošu spēku, attiecinot to uz atklāšanās momentu (Bukovska komentari pie V. C. L. III d. 2622. p.).

Ja mantinieks pieņem mantojumu, viņš iestājas mirušā visu attiecību kopībā un uzņemas arī līdz ar to visus pienākumus, iegūstot visas tiesības, izņemot tīri personiskās tiesības. Ja mantojuma atstājēja kreditoru prasījumus nevar apmierināt no atstātā mantojuma, tad mantiniekam jāmaksā parādi no savas paša mantas. (C. L. 707. p.). No šī pienākuma mantinieks var atsvabināties, ja viņš izlieto inventara tiesību (708. p.) t. i. sastāda likumā noteiktā laikā visa mantojuma inventaru. Bet šo tiesību viņš var izlietot tikai divu mēnešu laikā no ziņu saņemšanas par mantojuma atklāšanos. (C. L. 709. p.).

Ja mantot aicinātais atteicas, viņa vietā nāk vai nu substituts, ja tāds ir noteikts, vai mantinieks, kas būtu mantojis, ja atteikušais nebūtu nemaz bijis, pie kam šeit ņem vērā tos mantiniekus, kas ir tuvākie miršanas brīdī, jo atraidīšanai ir atpakālejošs

spēks. Līdz ar mantojuma atraidīšanu mantot aicinātais arī atsvabinās no atbildības par mantojuma atstājēja parādiem.) Šinī ziņā interesants ir ZGB noteikums, kas aizstāv mantojuma atstājēja kreditoru intereses. Var būt gadījums, ka mantot aicinātais, kas atteicies no mantojuma, mantojuma atstājējam dzīvam esot saņēmis no tā lielas vērtības. ZGB 579. p. nosaka, ka neskatoties uz to, ka mantot aicinātais atsakās no apgrūtināta mantojuma, viņš tomēr atbild par viņa parādiem tādā apmērā, kā saņēmis pēdējo 5 gadu laikā labumus, kas viņam būtu jāpievieno.

Atteikšanās no mantojuma tiesībām neattiecas uz citām tiesībām un prasībām, kādas ir mantot aicinātam pret mantojuma atstājēju uz citiem pamatiem (C. L. 783. p.).

Jau pašā sākumā nostādijām vienu otram pretim divus būtiski atšķirīgus mantojuma pieņemšanas resp. atraidīšanas uztvērumus, vienu, kas piešķir mantojuma pieņemšanai konstitutīvu un otru, kas tai piedod deklaratīvu nozīmi.

Šo pašu atšķirību var arī izteikt šādi: mantojuma pārejas pamats ir tīri normatīvs vai arī atkarīgs no tiesīgās personas gribas izteiksmes.) Pašā referata sākumā jau norādīts, ka mūsu Civillikuma atrisinājumam ir lielākas noteiktības priekšrocība pretēji vācu uztvērūmam. Šī noteiktība taisni nāk par labu trešām personām. Ja BGB motivos apgalvota viņu principa priekšrocība mantojuma atstājēja kreditoru tiesību nodrošināšanas ziņā, tad tam nevarētu piekrist, jo arī pēc vācu doktrīnas (Hand-

wörterbuch der Rechtswissenschaft Band II, Erbrecht 1927. g. l. p. 306.) mantinieks pēc mantojuma piekrišanas ir tikai pagaidu (vorläufiger) mantinieks, atzīstot par «galīgo» (entgültiger) mantinieku tikai personu, kas vai nu pieņēmusi mantojumu vai arī ļāvusi notecēt atteikšanās termiņam. Neatkarīgi no teiktā katra kreditora tiesība ierosināt no savas pušes mantojuma lietu un lūgt mantojuma masas aizgādņa iecelšanu pietiekošā mērā nodrošina mantojuma atstājēja kreditora stāvokli, turpretim prezumtīvo mantinieku eventualiem kreditoriem pienākas būt uzmanīgiem un neielaisties darijumos, kamēr nav galīgas skaidrības par viņu debitoru mantojuma tiesisko stāvokli.

Novērtējot mantojuma pieņemšanas konstitutīvā resp. deklaratīvā nozīmīguma uzskatus, atrodam, ka viņi atšķiras ar būtiski dažādo pieeju vienam un tam pašam tiesību institutam. Abos gadījumos mantojuma pieņemšana ir tas akts, kurš iezīmē jauna tiesību subjekta iestāšanos vecā vietā, t. i. tiesību sukcesijas pierādījums. Tikai pirmā gadījumā tiesību ņemšana ir acīmredzamāka, otrā turpretim nenorit tik spilgti un acīmredzami. Tādēļ šķiet, ka taisni mūsu Civillikuma atrisinājums mantojuma pieņemšanas norises noteiktības ziņā bauda priekšrocību. Ja arī mūsu laiku mantošanas tiesības līdztekus universalsukcesijai pazīst singulārsukcesiju, tad tomēr mantojuma tiesību degpunktā atrodas pirmā. (Mantošanas tiesība ir personas tiesība izlietot savu brīvību rīkoties par sevi un savu mantu pēc tam, kad

persona pilsoniski tiesiskā sabiedrībā izbeigusies (Sinaiskis T. M. V. Nr. 12/1928. g.). Tāda paša personas tiesība ir kļūt par mirušā tiesībuņēmēju vai arī to nedarīt. Šīs personas tiesības vispilnīgākā izteiksme ir taisni pats mantojuma pieņemšanas vai atraidīšanas akts. Ja šim aktam piešķir konstitutīvu nozīmi, tad līdz ar to piesaista aplūkojamo institutu mantojuma tiesību kā personas tiesību pamatidejai. Šāds atrisinājums harmonē ar C. L. sistemu, kas, pasvītrodama ģimenes un mantošanas tiesību organisko sakaru, kā sistematizēšanas augstāko principu izvirza personas, bet ne mantas principu. (Sinaiskis T. M. V. Nr. I/1938. g.).

TEZES.

1. Mantot aicinātais kļūst par mantinieku tikai izsakot savu gribu pieņemt mantojumu.
2. Mantojuma pieņemšana ir tiesiski saistoša mantot aicinātā gribas izteiksme iestāties mirušā mantisko attiecību kopībā.
3. Mantojuma atraidīšana ir tiesiski saistoša mantot aicinātā gribas izteiksme neiestāties mirušā mantisko attiecību kopībā.
4. Mantojumu var pieņemt vai atraidīt pats maksātspējīgais mantinieks, bet viņa kreditoru intereses aizsargātas ar viņu tiesību apstrīdēt notikušo mantojuma pieņemšanu vai atraidīšanu.
5. Civillikuma 777. pants būtu strīpojams.
6. Civillikums pazīst pie mantojuma pieņemšanas un atraidīšana tikai maldību, kas attiecas uz mantot aicinātā aicinājuma esamību, aicinājuma pamatu un nosacījuma esamību.
7. Mantot aicinātā mantiniekiem, gadījumā, ja mantot aicinātais mirst pirms termiņa notecēšanas, kas viņam dots mantojuma pieņemšanai vai atraidīšanai, neizteicis savu gribu pieņemt vai atraidīt mantojumu, ir tiesība katram patstāvīgi izteikt savu gribu pieņemt vai atraidīt viņam pienākošos daļu no mantojuma.

LITERATURA UN AVOTI.

Civillikums.

Vietējo civillikumu kopoјums (III daļa).

Bürgerliches Gesetzbuch.

Schweizerisches Zivilgesetzbuch.

Fr. Endemann. Erbrecht des Bürgerlichen Gesetzbuches. 1923. Berlin und Leipzig.

Motive zum Entwurf eines Bürgerlichen Gesetzbuches. Berlin un Leipzig 1888.

M. Planiol et G. Ripert. Traité pratique de droit civil français. Paris 1928.

Fr. Schlegelberger. Rechtsvergleichendes Handwörterbuch des In- und Auslandes. Berlin. 1928. g.

Fr. Stier - Somlo. Handwörterbuch der Rechtswissenschaft. Berlin un Leipzig 1927. II. Band.

Tieslietu Ministrijas Vēstnesis Nr. 12./1928. g.

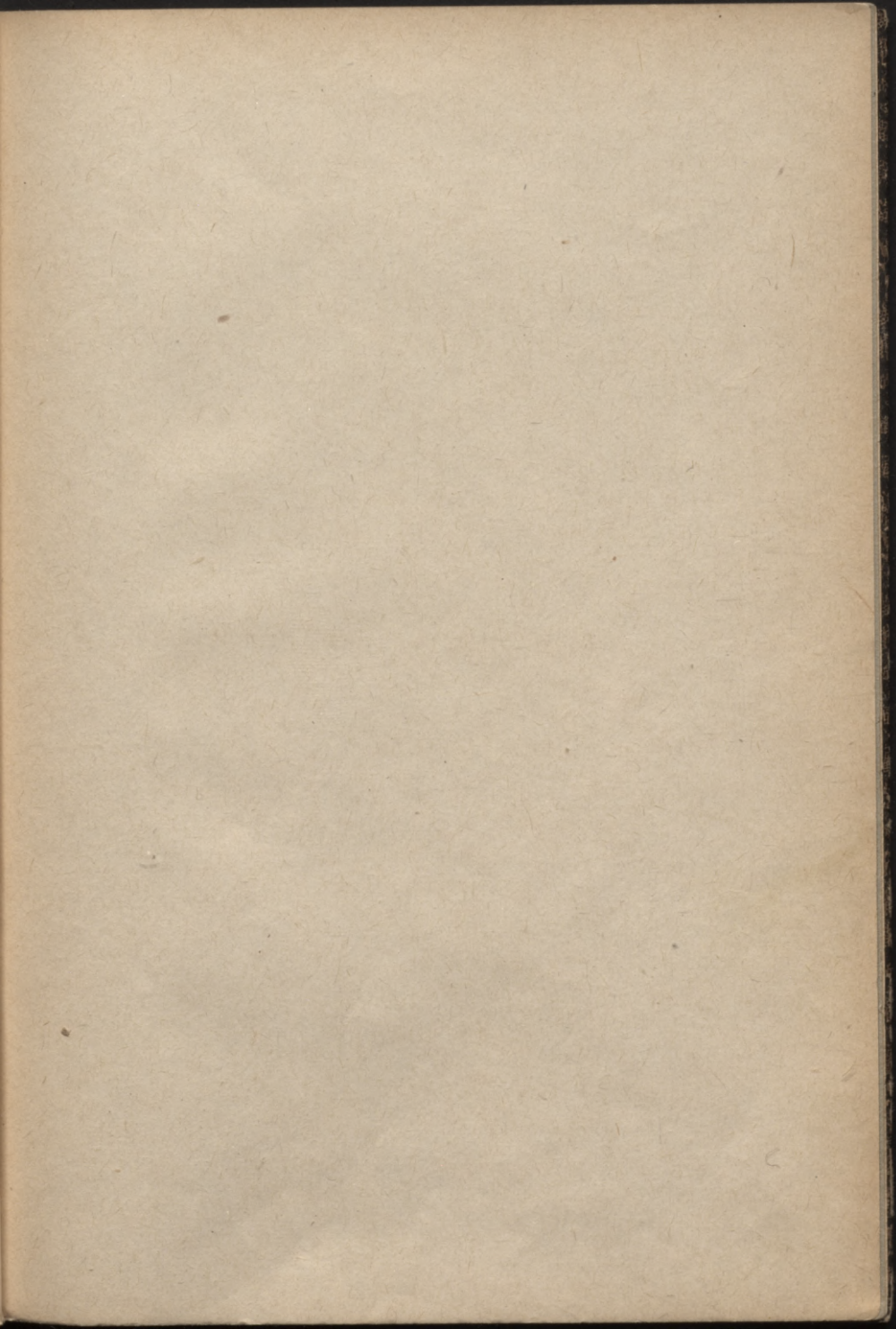
Tieslietu Ministrijas Vēstnesis Nr. 1./1938. g.

A. Вормсъ, В. Ельяшевичъ. Законы гражданскіе (Св. Зак. т. X ч I) Москва 1914.

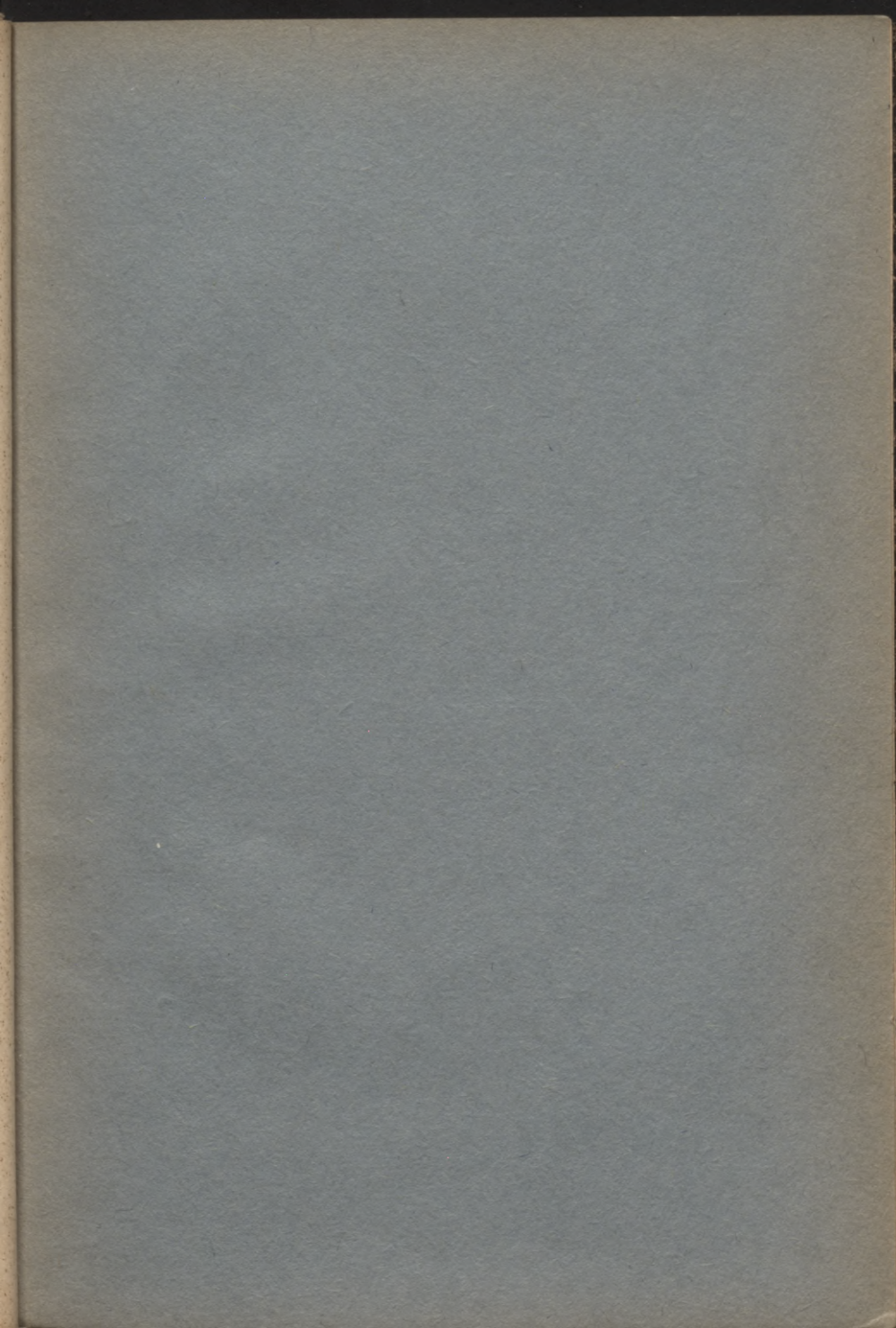
В. Никольскій. Объ основныхъ моментахъ наслѣдованія Москва 1871.

В. Буковскій. Сводъ гражданскихъ узаконеній губерній Прибалтійскихъ. Рига, 1914.

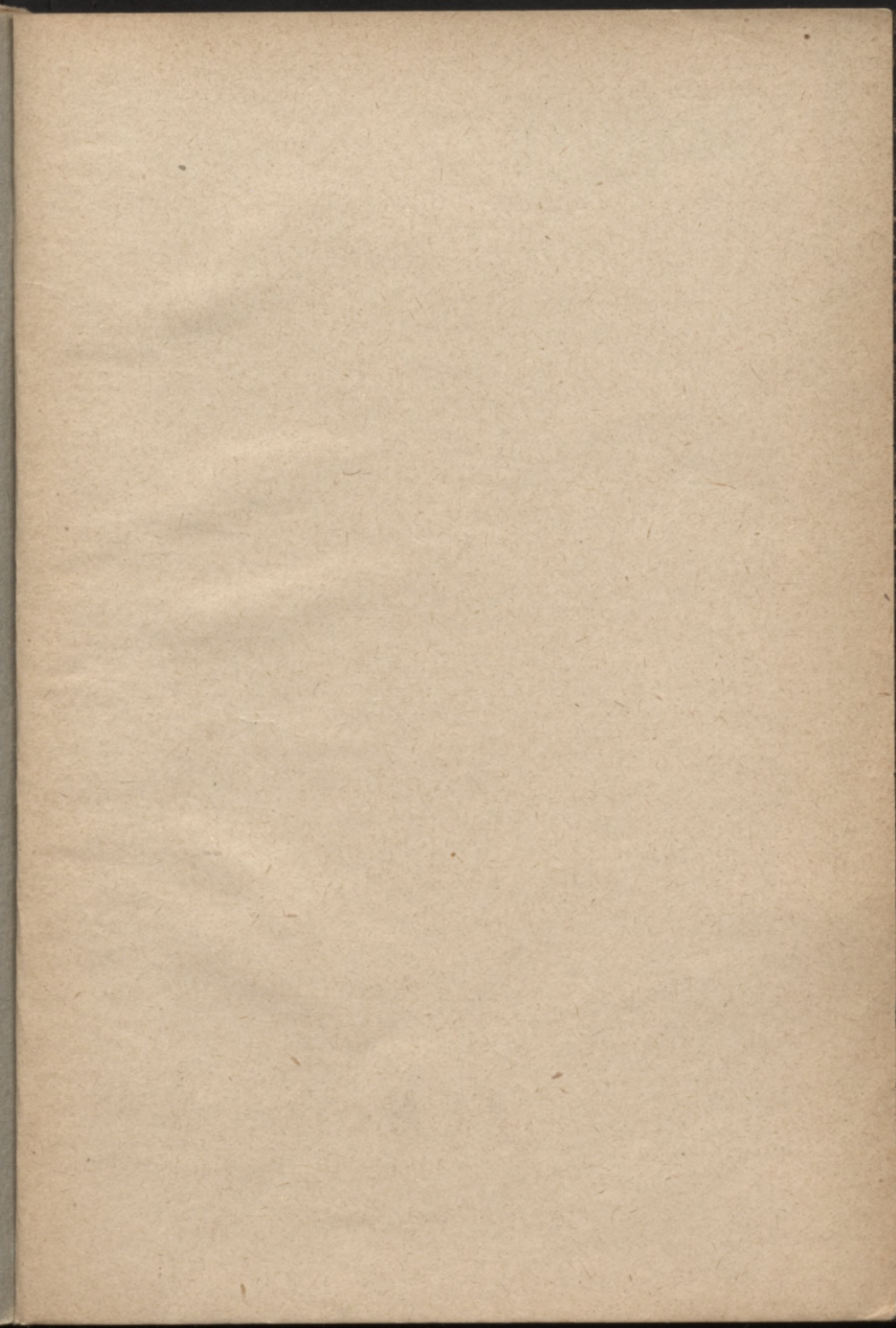

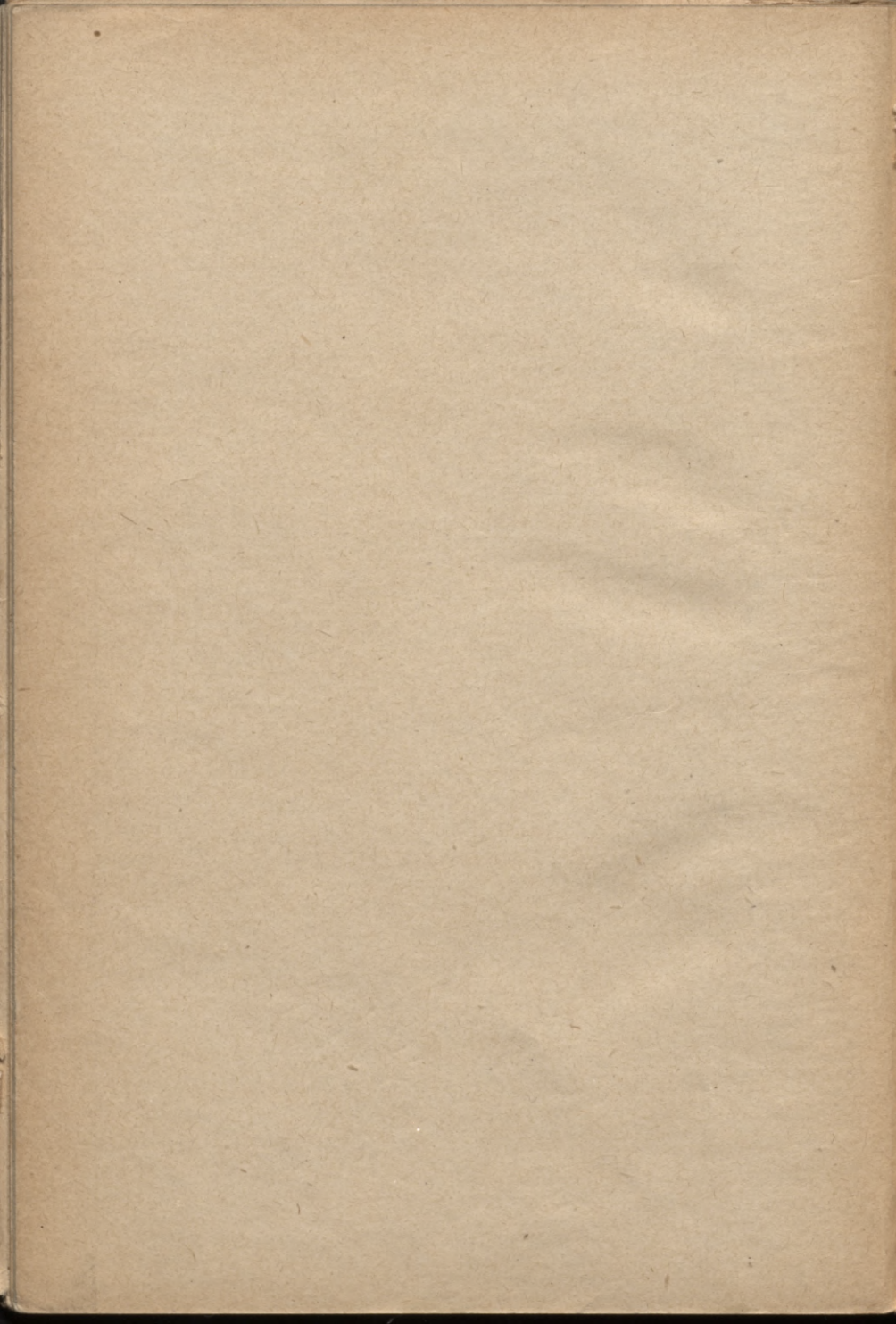
25434

25 1/34

28. JAN. 1939

0,20.

LATVIJAS NACIONĀLA BIBLIOTEKA

0305072551